
Projev rektora Václava Hampla při příležitosti 90. výročí založení Univerzity Komenského

---

Projev rektora Václava Hampla při příležitosti 90. výročí založení Univerzity Komenského

Prof. Václav Hampl, rektor Univerzity Karlovy, přednesl při příležitosti zahájení oslav 90. výročí Univerzity Komenského v Bratislavě projev, jehož plné znění přinášíme.

Vaše magnificence, vážený pane prezidente Slovenské republiky, vážený pane místopředsedo vlády, spectabiles, honorabiles, kolegyně a kolegové, dámy a pánové, milí přátelé Univerzity Komenského v Bratislavě.

Jsem velice rád, že jsem tu dnes s vámi v této slavnostní chvíli, kdy si společně připomínáme 90. výročí založení Univerzity Komenského. Tento okamžik symbolizuje nejen úctyhodných devadesát svíček na narozeninovém dortu, ale také – a chce se mi říci především – devadesát let systematické univerzitní výuky a směřování k vědecké excelenci. V kontextu s celospolečenskými proměnami je to také devadesát netriviálních let často složitě cesty k akademické nezávislosti a svobodě a také téměř celé jedno století, ve kterém tato univerzita dokázala nalézt dostatek mravní síly, odvahy, sebereflexe a intelektuálního potenciálu, jimiž stvrdila svůj duchovní i praktický význam pro stát i společnost.

A nepochybně platí také to, že je to cesta do značné míry společná, daná blízkostí našich dvou národů a klíčových univerzit (Univerzity Karlovy a Univerzity Komenského), která je nejen symbolická, ale i reálná a faktická. Velkou a v mnoha ohledech nejednoduchou část této cesty jsme totiž ušli společně a troufám si říci, že v jistém smyslu jsme se nikdy zcela nerozešli. Za identickou zkratkou (vyjadřující název našich dvou univerzit – UK) se totiž skrývají nejn společné „genetické“ kořeny, vyrůstající již ze středověkých center evropského nezávislého myšlení v Bologni, Oxfordu, Paříži či Praze. Je v nich zároveň zaklíčována i společná snaha sebevědomě vstoupit do svazku těch, kteří touhu po svobodném vzdělání a nelimitovaném hledání pravdy spojují s výchovou k odborné erudici, provázené i kultivací sociální – jsou v nich naše společné tradice, kulturní a civilizační konstanty, geopolitická ukotvenost ve středoevropský prostor i fakt, že čelíme podobným apelům a výzvám...

Jednou z nich je nutnost vyrovnat se s dusivým dědictvím totality, nastolující absenci demokracie a devastující tradici otevřené, svobodné a pluralitní názorové výměny. Situace, kdy státní utilitarismus či ideologický pragmatismus omezí nárok univerzity na duchovní nezávislost, svobodné bádání a dialog, se dříve nebo později (ale zákonitě vždy) vymstí takovému společenskému systému, který si ji vynutil. Jak všichni víme transformace univerzit v porevoluční eře jejich svobodné existence (jejíž výročí si v tomto roce připomínáme) byl úkol složitý, komplexní a neodkladný. Vždyť na kvalitní (a minulostí nezatížené) výchově národních elit závisí další intelektuální pokrok každého národa. Univerzita totiž není učilištěm, které generuje zručné řemeslníky, erudované techniky či obratné bankéře a byznysmeny. Její role na počátku 21. století je také (neřkuli především) v tom, že vytváří excelentní prostředí, soustřeďující mimořádně kreativní osobnosti schopné myslet, vidět a vyjadřovat se v širších tematických i časových kontextech. Neboť k tomu zaujmout místo mezi světovou intelektuální elitou dnes již nestačí pouze naplňovat výzvy včerejší, ale především dokázat zachytit, formulovat, anticipovat a přijmout ty, které se týkají zítřka. I toto (či spíše právě toto) zacílení k problémům, které náš, tak snadno zranitelný a nezřídka tak bezstarostně zraňovaný svět teprve čekají, je posláním současné univerzity. I toto (či zejména právě toto) je jejím nezastupitelným posláním. Dostát těmto netriviálním výzvám mohou jen lidé teoreticky erudovaní, analyticky myslící, lidé s abstraktní intuicí, kteří stojí současně pevně na této zemi a jsou „vytrénovaní“ nejen k profesionálně věcnému řešení problémů, ale současně také k jejich komplexní, tj. i zpětnovazebné sociální reflexi. Jsou to vyzrálé osobnosti, které na univerzitách působí za katedrami – a jsou to i ty právě se formující, které se právě rodí v lavicích univerzitních poslucháren.

Bez těchto pragmatických imperativy nezatížených, nezávislých myslitelů, nepodléhajících módním technokratickým vlnám, kteří dokáží dohlédnout za horizont každodennosti a odhadnout důsledky svých (i našich) kroků, by řešení současných i budoucích problémů nebylo úplné. Bez jejich respektu ke svobodnému hledání a nezávislému nalézání by třeba bolavých pravd a bolestivých řešení bychom byli více zranitelní a méně věrohodní (možná více líbíví, rozhodně ale méně autentičtí).

Potřebujeme univerzity, protože potřebujeme takové osobnosti. Potřebujeme univerzity, které dokáží zaujímat postoje a formulovat vize. Potřebujeme univerzity jako společenství zaujatých a zpřízněných volbou, univerzity otevřené a dynamické, pulzující tepem své doby

A také univerzity, které při respektu ke své autonomii vstřícně koexistují v rámci světového výzkumného a vzdělávacího prostoru, jsou v latentní interakci, která je přirozeným a zároveň globálním rozměrem jejich existence. Od zhroutení

zkorodované „železné opony“ již nic, než naše případná nerozhodnost a váhání nebrání rozvoji funkční a užitečná spolupráce a to jak v rámci sjednocené Evropy (viz Bolognský proces) tak v rámci celosvětovém. Troufám si říci, že bez ní bychom byli méně výmluvní, méně slyšitelní i méně akceschopní.

Navzdory tomuto globálnímu kontextu však univerzity spojuje i komorní a důvěrně blízká spolupráce bilaterální. A právě spolupráce našich dvou univerzit je jejím modelovým příkladem. Kontakty Univerzity Karlovy s Univerzitou Komenského mají dlouhou a smysluplnou tradici, zasahují do všech oblastí vzdělávání, vědy, výzkumu i kulturních a společenských vztahů. A její kořeny sahají až do vskutku historických počátků, kdy profesori Univerzity Karlovy morálně i odborně podpořili vznik Univerzity Komenského v Bratislavě a přispěli tak nejen k rozvoji její báze pedagogické a vědecké, ale také (a to nikoli v poslední řadě) i k etablování jejích počátečních akademických svobod a samosprávy.

Navzdory desetiletím totality tato spolupráce přežila. A já jsem velice rád, že jsme tak i navzdory těmto temným peripetiím měli na co navazovat a mohli 1. ledna 1996 podepsat (a 8. prosince 2008 obnovit) Dohodu o vědecké a kulturní spolupráci, která se stala novou platformou naší univerzitní vzájemnosti. Je to dohoda, která má (vzhledem ke společně sdílené historické zkušenosti) zvláštní místo mezi více než dvěma sty mezinárodními partnerskými smlouvami Univerzity Karlovy. Dohoda, za kterou jsou skryty stovky výzkumných projektů a tisíce osobních kontaktů mezi našimi profesory a studenty. Jen obava, že v rámci tohoto vystoupení by výčet společných projektů nemohl být úplný mi brání uvést řadu ilustrativních příkladů, které potvrzují tuto dělnou spolupráci v oblasti věd společenských, lékařských i přírodních.

Již v druhé polovině 14. a na počátku 15. století Karlovo vysoké učení prostřednictvím svých „vyslanců ducha“ pomáhalo zakládat nová centra vzdělanosti. Stalo se tak v Erfurtu, Heidelbergu, Krakově, Lipsku či Vídni. Jsem rád, že se tak (o řadu století později) v roce 1919 stalo i v Bratislavě. Jsem rád, že jsme nositeli stejné sounáležitosti i stejného směřování, které Jan Ámos Komenský pregnančně charakterizoval takto: „Naši učitelé nesmějí být podobní sloupům u cest, jež pouze ukazují kam jít, ale sami nejdou.“

V současném, globalizovaném světě, kde masivně roste úloha vzdělání, se hovoří o tzv. „knowledge-based society“ – vzdělanostní společnosti, která klade na schopnosti akademických pracovníků specifické a sofistikované požadavky. Ale kromě nich stále platí i ty elementární a natolik samozřejmé, že je dobré si je čas od času připomenout. Především je to jejich schopnost pokládat stále nové otázky a hledat na ně odpovědi – vůle se ptát a umění odpovědět. Být otevřený všem podnětům globalizovaného světa, v němž neexistuje nic, co by se nás netýkalo, dokázat naslouchat a hovořit tak, aby i jim bylo nasloucháno. Aby se pochopili, aby si porozuměli – aby se obohatili.

A tak si říkám, co víc popřát Vaší univerzitě než aby jí právě toto zůstalo zachováno!

Pro ni i pro nás. V duchu univerzitního „Quod bonum, felix, faustum, fortunatumque, eveniat – Ať je to k dobru, štěstí, blahu a zdaru“.

Děkuji za Vaši pozornost.

prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.

Rektor Univerzity Karlovy v Praze
Univerzita Komenského v Bratislavě